

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

V. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2023ko maiatzaren 17, 18 eta 19a
Donostia, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

Aitortu-PartekatuBerdin 3.0

GIZARTE ZIENTZIAK ETA ZUZENBIDEA

**Hezkuntzaren lege
aurreproiektuaren gaineko
eztabaida: presentziak eta
ausentziak euskal prentsa idatzian**

*Aitor Mendia Urrutia,
Maialen Oiartzun Irastorza eta
Olatz Zinkunegi Goitia*

251-258 or.

<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.v.02.31>

ANTOLATZAILEA:

BABESLEAK:

LAGUNTZAILEAK:

Hezkuntzaren lege aurreproiektuaren gaineko eztabaida: presentziak eta ausentziak euskal prentsa idatzian

Aitor Mendia-Urrutia¹, Maialen Oiartzun Irastorza², Olatz Zinkunegi-Goitia¹
Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)
¹*Didaktika eta Eskola Antolakuntza Saila*
²*Hezkuntza Zientziak Saila*
aitor.mendia@ehu.eus

Laburpena

Euskal hezkuntza-komunitatea momentu historiko baten aurrean dago, hainbat hilabetetako hitzarmen eta negoziazio prozesuaren ondotik, EAEko hezkuntza-sistema osoa arautuko duen lege berria iristear baitago. Prozesu horretan zehar, hezkuntza-sistemari buruzko eztabaida piztu da eta euskal prentsan eztabaida horri buruzko ekarpen ugari jaso dira. Ikerlan honen helburua, hain zuzen ere, ekarpen horiek hezkuntza-sistemari buruzko eztabaidari nola eragin dioten aztertzea da, euskal prentsan argitaratutakoaren analisi dokumentala eginez. Segregazioa, titulartasuna eta euskara izan dira protagonismo handiena izan duten gaiak, baina landutakoaren sakontasun eta proposamen urritasunaren ondorioz, eztabaida elikatu beharrean, trabatu egin dutela antzeman dugu.

Hitz gakoak: Hezkuntza-sistema; euskara; segregazioa; titulartasuna.

Abstract

The Basque educational community is facing a historic moment. After several months of negotiation, a new educational act that will regulate the whole educational system of the Basque Autonomous Community is about to be enacted. Throughout this process, a public debate on the educational system has been sparked and numerous contributions to it have been reported in the Basque press. The aim of this study is to analyze how these contributions have affected the debate on the educational system, through a documentary analysis of the Basque press. Segregation, school ownership and the Basque language have had the greatest prominence, but it has been detected that the scarce depth and proposal of what has been dealt with, has hampered the debate. Keywords: Educational system; Basque language; segregation; school ownership.

1. Sarrera eta motibazioa

Euskal hezkuntza-komunitatea momentu historiko baten aurrean dago. Euskal eskola publikoaren legeak 30 urte beteko ditu aurten, hori dela eta, indarrean dagoen legedia egokitu eta hezkuntza-sistema osoa hartuko duen legedia adosteko prozesuan murgilduta dago euskal hezkuntza-komunitatea.

2021eko urrian, Legebiltzarreko Hezkuntza Batzordeak etorkizuneko euskal hezkuntza-sistemari buruzko hitzarmen zabal bat lortzeko ponentzia eratu zuen. Emankorra izan zen ponentzia hori, askotariko gizarte-eragile, administrazioko arduradun eta hezkuntzako aditu eta arituk parte hartu baitzuten bertan. Ia 100 agerraldi izan ziren guztira. Hilabete batzuk beranduago, 2022ko otsailean, hitzarmenaren lehenengo zirriborroa aurkeztu zen, eta apirilean behin betikotu. Hitzarmena lortuta, 2022ko irailean, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezkuntza Legearen Aurreproiektuaren zirriborroa argitaratu zen, eta bizirik dihardu.

Aipatutako hitzarmena negoziatzeko prozesuak zein legearen aurreproiektuaren lehen zirriborroak oihartzun handia izan du euskal prentsa idatzian. Bertan argitaratutakoari esker, hezkuntza-komunitatearen interesak eta kezkak hurbiletik jarraitzeko aukera izan dugu, baita euskal prentsan jasotako diskurtso eta interpretazioen sakontasuna zenbaterainokoa den ikusteko ere. Azken hori da, hain zuzen ere, honako azterlan hau egitera motibatu gaituena.

Euskal prentsan jasotako diskurtso eta interpretazioek hezkuntza ulertzeko eta irudikatze moduak adierazten ditu. Horiek aztertuz jakin dezakegu zein den hezkuntza-eragileen ikuspegia, zerk kezkatzen dituen eta zein den bizi dugun egoeraren aurrean duten jarrera. Horrez gain, euskal prentsan jasotakoak ere eragina izan dezake gainerakoengan zein hezkuntza-lege

berriaren eraikuntza prozesuan. Horregatik, hain zuzen ere, uste dugu hezkuntza-sistema hobea lortzeko, diskurtso horiek sendoak eta funtsatuak izan behar direla, eztabaida elikatu egin behar dutela eta eraikitzaileak izan behar direla.

Ikerlan honen motibazioa, beraz, euskal prentsan argitaratutako ekarpenek hezkuntza-sistema berriaren eraikitze prozesuari nola eragiten dion aztertzea da, arreta berezia jarriz landutako gaietan, gai horien interpretazioan, eta interpretazio horien sakontasun eta ekarpen mailan.

2. Arloko egoera eta ikerketaren helburuak

2.1. Euskal hezkuntza-sistemaren xedea eta erronkak

Aipatu berri dugunez, urte beteko eztabaida prozesu baten ostean, 2022ko irailean, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezkuntza Legearen Aurreproiektuaren lehenengo zirriborroa argitaratu da. Horretan, hezkuntza-sistemaren xedea jasota dago eta xede horrek bat egiten du etorkizuneko erronka sozial, ekonomiko eta ekologikoei erantzuteko Nazio Batuek (2015) zehaztutako helburuekin. Bereziki, hezkuntzari dagokion Garapen Jasangarritako laugarren helburuarekin. Izan ere, inor atzean utziko ez duen kalitatezko hezkuntza izango du helburu, eta ekitatea, gizarte kohesioa eta bikaintasuna izango ditu oinarri.

Horiek horrela, euskal hezkuntza-sistemaren helburua ez da soilik ikaslerik ez baztertzea, baizik eta euskal gizartearen kohesioa sustatzea. Hau da, hezkuntzan ekinez gizartean eragitea. Hezkuntza-sistema egiteko horretan funtsezkoa dela sinetsita (Europar Batzordea, 2017), hainbat politika ezarri dira nazioartean (Veerman eta Denessen, 2021) eta euskal hezkuntza-komunitateak ere asmo hori du.

Gizarte kohesio horri begira, badira dagokigun testuinguruan arreta berezia behar duten hainbat aspektu, kultura-aniztasuna eta hizkuntza-aniztasuna, besteak beste. Azken urteotako aldaketa demografiko eta migrazio mugimenduak direla eta, euskal gizartean dagoen kultura-aniztasun handiak estrategia pedagogikoetan arreta berezia jartzea eskatzen du (Paris, 2012). Gainera, hizkuntza-aniztasunari dagokionean, aipatzekoa da ikastetxeetan bi hizkuntza edo gehiago ikastea ohikoa dela Europa osoan, baina adituek diotenez, sarritan hizkuntza batzuk besteetatik isolatzen dira, bereziki, euskara bezalako hizkuntza gutxituen kasuan (Leonet, 2019). Euskararen irakaskuntzarako erabilitako estrategiek euskararen erabilera nahi beste sustatzea lortu ez dutela ikusita (Cenoz et al., 2017), ezinbestekoa da euskara sustatzeko estrategia egokiak garatzea (Leonet et al., 2017). Hizkuntza-aniztasun horren kudeaketa egokia egiteko, hala ere, hezkuntzan arreta jartzeaz gainera (Cenoz eta Gorter, 2017), ezinbestekoa da hezkuntza-sistematik kanpoko eragileek ere parte hartzea eginkizun horretan (Apodaka et al., 2022).

Ikasleen banaketa ekitatiboa lortzea da euskal hezkuntza-sistemaren beste erronka handietako bat. Hainbat autorek diotenez, titulartasun bikoitzeko sareak (publikoa eta itunpekoa) eragin handia du ikasleak maila sozioekonomikoaren eta familien jatorriaren arabera banatzeak sortzen duen segregazioan (Díez-Gutiérrez eta Palomo-Carmeño, 2023). Horiek horrela, ikastetxea hautatzeko politika eta titulartasun pribatuko ikastetxeen onarpen politika dira kontuan hartu beharreko bi faktore (Karsten, 2010). Horrez gain, kontuan hartu behar da familia zaurgarrien bizilekuak ere eragina duela ikasleen banaketan (Díez-Gutiérrez eta Palomo-Carmeño, 2023; Ferrer eta Gortazar, 2021).

2.2. Nola egin aurre erronka horiei?

Aipatutako erronkei aurre egiteko, hainbat elementu gako azpimarratu ditu literaturak. Esate baterako, lidergoa (Vaillant, 2015; Tintoré eta Gairín, 2022), lidergo hori gauzatzeko baldintzak eta egiturak (Bolívar, 2019; Ritacco eta Bolívar, 2018) eta etengabeko hobekuntzarako ebaluazio-sistemak (Clarke, 2017).

Ikerketa ugari egin da azken urteotan ikastetxeetako lidergoen gainean, hala, gaur egun zalantza ezina da lidergo sendoak aktibatze beharra (Vaillant, 2015). Bizi dugun egoera

aldakor eta konplexuan, ikastetxeak testuinguruko eskakizun eta beharretara egokitutako tokian-tokiko erantzunak emateko prest egon behar dira, eta zeregin horretan ezinbestekoa da lidergoa. Hain zuzen ere, lidergoa baita besteak (irakasleak, ikasleak, komunitatea) xede partekatuen lorpenera mobilizatzen dituen (Bush eta Glover, 2014).

Horretarako, ordea, hainbat baldintza bete behar dira. Batetik, liderrak eta ikastetxeen kasuan, zuzendaritza-taldeak, lidergoaren identitatea garatu behar du (Tintoré eta Gairín, 2022), ongi prestatuta eta kontzientziatuta egon behar du. Dagokigun testuinguruan, ordea, identitate horiek oraindik garatzeke daude (Rittaco eta Bolívar, 2018).

Bestetik, erabakiak hartzeko egiturak ere beharrezkoak dira. Nazioartean, ikastetxeen autonomia areagotzeko joera egon den arren (Europar Batzordea, 2007), Euskal Autonomia Erkidegoko sare publikoan autonomia ez da garatu. Kontuan izan behar da, autonomiaz gain, ikastetxe bakoitzak jasotzen duen segizioa, baliabideak eta finantziarioa erabakigarria izango dela hezkuntza garapenaren arrakastan (Brauckmann eta Schwarz, 2014).

Erabakiak hartzeko egitura eta antolaketari dagokionean, gainera, elkarbanatutako gobernantza aurreikusten da lege berriaren aurreproiektuaren zirriborroan. Hain zuzen ere, Hezkuntza Sailak ikastetxeetako zuzendaritza taldeekin kontratu programa izeneko akordioak adostu ahal izango ditu. Kontratu horiek ikastetxearen helburuak eta horiek egikaritzeko estrategiak bilduko dituzte. Bertan zehaztutakoa aurrera eramateko, ikastetxeek hainbat lurralde-egiturekin aritu beharko dira elkarlanean. Ikastetxeek euren errealitatera egokitzen den hezkuntza-politika horiek diseinatzeko aukerari esker, gai izango dira garapenerako mekanika espezifikoak aktibatzeke (Papazoglou eta Koutouzis, 2019).

Hezkuntza-sistemaren erronkei aurre egiteko, azkenik, garrantzitsua da ebaluazio-sistemak izatea (Stufflebleam eta Coryn, 2014). Izan ere, edozein hezkuntza-sistema, aurrez zehaztutako helburuak bete nahi baditu eta etengabe hobetzeko asmoa badu, ebaluazioaren beharra du nahitaez (Clarke, 2017).

2.3. Ikerketaren helburuak

Hezkuntza-sistemaren erronkak zeintzuk diren eta horiei nola aurre egin beharko litzaizkien ikusita, ikerlan honen helburua da hezkuntza-lege berrirako prozesuan zehar euskal prentsan jaso diren ekarpenak aztertzea, arreta berezia jarritz diskurtso eta interpretazio horiek hezkuntza-sistema berriaren eraikuntzan duten eraginean.

3. Ikerketaren muina

3.1. Metodologia

Euskal prentsan jasotako eztabaida aztertzeke, 2021eko irailetik argitaratutako iritzi-artikulu, albisteak eta erreportajeen analisi dokumentala egin dugu. Berria eta Argia egunkarian data horretatik argitaratutako dokumentu guztien hustuketa egin dugu horretarako, eta guztira 319 dokumentu aztertu ditugu.

Datuen analisiari dagokionean, lehenik eta behin, dokumentu guztiak honako irizpide hauen arabera sailkatu ditugu: argitaratze-data, iturria (Argia ala Berria), protagonista (nork idatzi duen edo zeini buruzkoa den), izaera (iritzi-artikulu, albiste, ala erreportaje) eta gai nagusia. Behin sailkatuta, argitalpenen edukiaren kategorizazioa egin dugu, jorratutako gaiak identifikatu eta aztertuz. Kategorizazio eta azterketa hori Nvivo software informatikoa erabiliz egin dugu.

3.2. Emaidza nagusiak

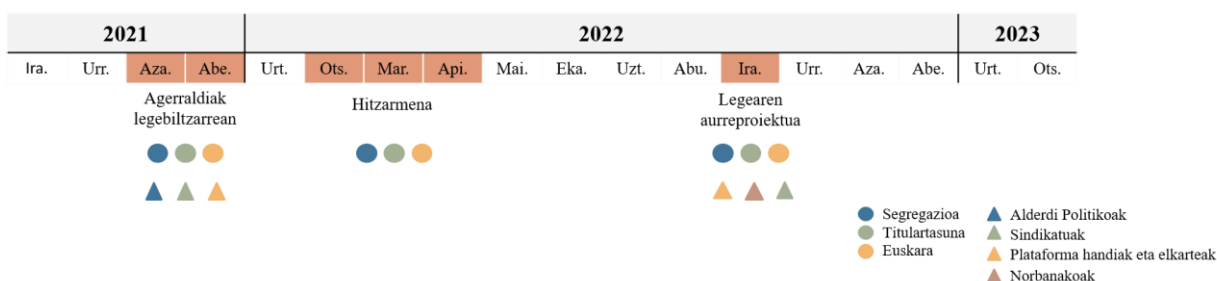
Euskal prentsako argitalpenak aztertzean, hainbat joera identifikatu ditugu. Lehena, euskal hezkuntza-sistema berritzeari buruzko eztabaida prozesuan gertatutako hiru momentu gako eta argitalpenen arteko harremana da. Izan ere, argitalpen uneek bat egiten dute honako hiru momentu hauekin: legebiltzarreko agerraldiak egin zireneko, hitzarmenaren negoziatioa eta onarpena, eta legearen aurreproiektuaren zirriborroa argitaratutako momentua. Hau da,

hezkuntzari buruzko albisteak, erreportajeak eta iritziak une horietan argitaratu dira. Tarteko hilabeteetan, berriz, aldizka baino ez.

Lehenengo momentu gakoa 2021eko urtearen amaiera da, bereziki, azaroa eta abendua. Hilabete horietan Eusko Legebiltzarrean egindako agerraldien berri eman du euskal prentsak. Horretaz gain, agerraldietako gai batzuen aukeraketa egin (segregazioa eta hizkuntza) eta horiei buruzko erreportajeak egin dira, baita gaian aditu direnei elkarrizketak ere. Bigarren momentu gakoa 2022ko hasiera da, bereziki, otsaila, martxoa eta apirila. Garai horretan, hitzarmenaren inguruko negoziazioaren albisteak atera dira euskal prentsan, eta horietan, alderdi politikoen ikuspegia eta gizarte eragileen ekarpenak jaso dira. Hirugarren momentu gakoa legearen aurreproiektuaren zirriborroaren argitalpenari dagokio, hau da, 2022ko irailtik aurrerakoa. Azken honetan, aurreproiektuari buruzko iritziak dira, batik bat, euskal prentsak jasotakoak.

Prozesu horretan identifikatutako beste joera bat da eztabaidan parte hartu duten protagonistei dagokiena. Identifikatutako lehenengo momentuan, agerraldienean, bereziki, alderdi politikoek, sindikatuak eta plataforma handiek dute protagonismo gehien euskal prentsan. Legearen zirriborroaren aurreproiektua argitaratu eta hurrengo hilabeteetan, berriz, iritzi artikulua eta erreportaje gehiago jaso dira, hezkuntzaren munduan murgildurik dauden norbanakoen eta elkarten ahotsen protagonismoa indartuz (ikusi 1.irudia).

Irudia 1. EAEko hezkuntza-hitzarmenaren inguruan euskal prentsan jorratutako gaiak

Iturria: Norberak egina

Euskal prentsan jorratutako gaien sakontasun mailan ere bilakaera bat nabaritu dugu. 2022ko irailera arte, euskal prentsan argitaratu diren iritzi artikulua eta albisteetan, gai zehatz batzuen gainean hitzarmenak sakontasun nahikorik ez duela salatu da, baina horren aurrean ez da proposamen berezirik egin. Legearen aurreproiektuaren lehen zirriborroa argitaratzean, berriz, proposamen zehatzagoak egin dira. Hala ere, jarraian azalduko dugun moduan, sakontasun maila gaiaren araberakoa izan da.

Euskara da eztabaidan gehien landu den gaietako bat, baita sakontasun handienarekin landu denetako bat ere. Lehenengo momentuan, hitzarmenari leporatu zaio euskara ez dela behar bezainbeste babesten eta beharrezkoa dela sakontasun maila handiagoarekin ekarpena egitea. Hilabeteak igaro ahala, proposamen konkrituagoak egin dira. Hala nola, legearen aurreproiektuaren zirriborroak proposatzen dituen tokiko hizkuntza-proiektuei dagokionez, marko orokor baten beharra atzeman dute eragileek. Hala, guztientzako hizkuntza-proiektu bat eskatu dute eta euskarak ikasketa-hizkuntza behar duela aldarrikatu.

Beste gaien bilakaeran, ordea, ez da horrelako eboluziorik nabaritu euskal prentsako argitalpenetan. Horietako bat da **segregazioa**, adibidez. Hezkuntza-hitzarmenaren hasieratik segregazioa mantentzeko bide emango duela salatu dute, hala nola, hezkuntza publikoaren aldeko plataformek eta sindikatuak. Gai honetan bi ikuspegi antzeman ditugu. Batetik, segregazioarekin amaitzeko **titulartasunean** arreta jarri dutenak. Kasu honetan, segregazioa sortzen duen kausa nagusitzat ikastetxeen tipologia duala hartzen dute. Miren Gorrotxategiri (EP-IU), adibidez, “Sareen dualtasun horren ondorio iruditzen zaio segregazioa”. Aldiz, arazo honi aterabide pragmatikorik ez zaio proposatu. Aldarrikatzen dena zera da, sare publikoa erdigunean jarri behar dela, sare dualarekin amaitu eta itunpekoak publiko bihurtu. Horretaz gain, iritzi emaile gutxi batzuk legearen aurreproiektuaren zirriborroak proposatzen duen

matrikulazioak udal-kontseiluetatik bideratzea balioan jarri dute. Hainbatek diote, ordea, segregazioa ez dela soilik publiko/pribatu auzia, beraz, eztabaida hau gainditu eta haratago joan behar dela diote. Honenbestez, ikastetxe publiko eta itunduen arteko eztabaidan zentratu beharrean ikastetxe bereizle eta inklusiboen artean zentratu behar dela diote. Bestetik, hizkuntzaren segregazioa ere badagoela aipatzen dute eta horri aurre egiteko euskara gaitasun egokia bermatuko duen eredu orokortu bat aldarrikatzen da.

Ikastetxeen tipologiaren gaian, beraz, arreta berezia jartzen da euskal prentsako argitalpenetan. Sindikatuek eta hezkuntza publikoaren aldeko plataformek Euskal Eskola Publikoaren aldeko defentsa egiten dute bereziki, honela diote: “Eskola publikoa berez da parte-hartzailea, hori baita publikotasunaren oinarria, ez dugu hori arautzeko beste legerik behar” (Steilas, Argia). Euskal Hezkuntza Zerbitzua ez dute egoki ikusten. Behin eta berriz errepikatu dute zerbitzu honek titulartasuna lausotzen duela, sistema bereizlea mantendu eta itunpeko ikastetxeen betikotzea ekarri. Hori hezkuntza publikoaren kaltetarako dela azpimarratu dute behin eta berrero. Zerbitzuaren helburua, aldiz, diru publikoa jasotzen duten ikastetxe guztien betebeharrak berdintzea da, besteak beste, ikasle zaugarriak modu orekatuan banatuz eta kuotak desagerraraziz. Ideia horri jarraiki, Euskal Hezkuntza Zerbitzu Publikoaren defentsa egin dute hainbatek, publiko/pribatu dikotomiaren eztabaida antzua dela argumentatuz eta hortaz haratago behatu behar dela esanez.

Euskal prentsan nabaritzen da **autonomiaren** gaiak ere sortu duela ezinegona. Hezkuntza-legearen aurreproiektuaren zirriborroan ikastetxeei autonomia emango zaiela esaten baita. Hala ere, 1993ko legeak promesa hori jasotzen zuela aipatzen dute hainbat iritzi emailek, baina hogeita hamar urteotan ez dela ezer egin bide horretan. Gai honen atzean ere badago beldur bat, autonomia desarautzearen sinonimo izatearen beldurra, alegia.

Laikotasunaren gaiak eta **euskal curriculumak** ere eman dute zeresana. Izan ere, euskal prentsan argitaratutakoa aztertu ondoren, argi ikus daiteke euskal gizarteko gehiengo zabal batek balio eta helburu berak partekatzen dituela; hain zuzen ere, Nazio Batuek (2015) zein EAEko hezkuntza-lege aurreproiektuaren zirriborroak proposatzen dituzten berberak. Aldiz, helburuak aipatutako horiek izan behar dutela nabarmentzean zentratu da eztabaida eta ez aterabide pragmatikoen proposamenean.

Honenbestez, euskal prentsan argitaratutakoak hezkuntza-sistema berriari buruzko eztabaidan izan duen eraginari dagokionean, eztabaida elikatu beharrean, trabatu egin duela antzeman dugu. Horren arrazoi nagusienetakoa da begirada gako berberetan zentratu izan dela beti. Argi ikus daiteke hezkuntza-hitzarmenak iraun duen prozesuan zehar gai beren gainean aritu direla, hitzarmenak proposatzen dituen gainerako gaiei erreparatu gabe. Beraz, neurri zehatzak kritikatu eta aterabideak proposatu beharrean, bestelako eztabaidei heldu zaie etengabe eta, honek, bideak eraikitzea ahalbidetu baino, eragileen arteko etengabeko talka sustatu du.

4. Eztabaida eta ondorioak

Analisiaren atalean azaldutakoan ikusi denez, urte eta erdiz luzatu den eztabaidak ondorioak atera ahal izateko mami ugari utzi du. Izan ere, eztabaidan landu diren gaietatik ez ezik, eztabaidatik kanpo geratu diren gaietatik ere informazioa atera daiteke. Are gehiago, euskal prentsan eztabaidatu diren gaiak informazioa eskaintzen dute; bai gai horien inguruan esan denagatik, baita esatera iritsi ez denagatik ere.

Esangura berezia izan duen gaietako bat, zalantzarik gabe, **euskararena** izan da. Gaia gizarte eragile guztiek aipatu dute eta legearen aurreproiektuaren zirriborroak ere toki berezia gorde dio. Hala ere, euskarari buruzko kezkan eta asmoan batasuna lortu bada ere, ez da asmo horretara iristeko proposamenean elkar-ulertzerik izan.

Gaiari seriotasunez heltzeko, lehenik eta behin ulertu behar da, komunitate batean hizkuntza-politikaren garapenaz hitz egitean, hiru ezaugarri hartu behar direla kontuan (Spolsky, 2004): hizkuntza-praktika, hizkuntza-ideologia eta hizkuntza-kudeaketa. Hizkuntza-praktika normalean komunitate horretan egiten den hizkuntza erabilera da. Gure kasuan, testuinguruaren arabera

aldeak nabari badira ere, diglosia egoera bat bizi dugula esan daiteke. Hizkuntza-ideologiari dagokionean, gobernu zein gizarte eragileen aldetik adostasuna eta hizkuntza-politikak euskararen normalizaziorako balio behar duela baieztatzen da. Hizkuntza-kudeaketak, kontuan hartu beharreko hirugarren faktoreak, hizkuntza-praktikak eraldatzeko aurrera eraman beharreko ekintzak, planifikazioa edo esku-hartzeak biltzen ditu, eta kudeaketa hori da, hain zuzen ere, eztabaidarik handiena sortu duena.

Hizkuntza-kudeaketari buruzko erabakiak hartzeko eskumena ikastetxeetan kokatzen du legearen aurreproiektuaren zirriborroak. Euskal prentsan hitza hartu duten eragileek, ordea, estrategia orokorragoen alde egiten dute, murgiltze ereduaren babesaren alde, esaterako. Literaturaren arabera, “D eredu” bezala ezagutu dugun ereduak ez du lortzen ikasleek euskaraz hitz egitea. Hau da, D ereduan eskolaratuak izan diren ikasleen gehiengoak gaztelaniaz hitz egiten du haien artean (Cenoz et al., 2017). Beraz, argi geratzen da proposamenek haratago joan behar luketela eta ezin dela aurrez egindakoa errepikatuzera mugatu, ezta ikastetxeen esku utzi ere, hauei inolako tresnarik eman gabe.

Irakaskuntzan erabili beharreko tresnei dagokienean, literaturan proposamen ezberdinak topatu daitezke. Gure testuinguruan, Leonet-ek eta bere kideek (2017) orain arte hizkuntzak haien artean isolatzeko izan den joerarekin amaitu eta translanguaging gidatua aztertu dute, euskararen ikaskuntza sustatzeko estrategia gisa ulertuz. Are gehiago, Osterkorn-ek eta Vetter-ek (2015) iradokitzen dutenaren arabera, nork bere ama hizkuntzaren sostengua izateak bigarren hizkuntzan hitz egiteko ahalguztatu ditzake ikasleak. Beraz, euskararen erabilera sustatzeko tresna izan daitekeela dirudi.

Hala ere, ez da errealista euskararen normalizazioa eskolek haien kasa lortu dezaketenik pentsatzea. Hain zuzen ere, hizkuntzaren biziberritzea eta erabilera legitimatzeko, gizarteko estamentu eta eragile ezberdinen parte hartzea behar-beharrezkoak dira (Apodaka et al., 2022). Horretarako, hain zuzen ere, aukera paregabea eskaintzen dute legearen aurreproiektuaren zirriborroak proposatzen dituen udal-kontseiluek zein bertan ageri den kobernamentuaren ideiak. Hortaz, euskal hezkuntza-sistemari ekarpenak egiteko, literaturak proposatzen dituen estrategiei zein legearen aurreproiektuak eskaintzen dituen aukerei ahalik eta zuku gehien atera beharko litzaioke.

Euskal prentsan zeresan handia eman duten gaiak dira ere, zalantzarik gabe, **segregazioa** eta **titulartasuna**. Biak batera aurkeztea ezinbestekoa da, euskal prentsan ere biak intrintsekoki loturik dauden osagaitzat hartu baitira. Argitaratutakoari begiratuz gero, argi ikusten da euskal gizartea kezkatuta dagoela maila sozioekonomikoaren eta familien jatorriaren araberrako segregazioarekin. Horri aterabidea emateko, eskola publikoaren aldeko plataformak eta sindikatuek eskola publikoa lehenestea aldarrikatu dute. Titulartasun bikoitzeko sareak zuzenki eragiten dio eskola-segregazioari (Díez-Gutiérrez eta Palomo-Carmeño, 2023) eta, beraz, zilegi da gai horri garrantzia ematea.

Hala ere, esanguratsua da gai horri buruzko diskurtsoa bere horretan mantendu dela, aztertu dugun lehenengo momentutik gaur arte. Ez da soilik gaia behin eta berriro errepikatu dela, baizik eta egin diren aldarriak, alde batekoak zein bestekoak, ez dutela garapenik izan denbora guzti horretan zehar. Hain zuzen ere, Ferrer-ek eta Gortazar-ek (2021) diotenarekin bat eginez, gai horrek batera ezinak diren bi postura kontrajartzen ditu, eta horrek, funtsean dagoen arazoari aterabideak ematea zaildu egiten du. Gainera, kontuan izan behar da, titulartasuna segregazioan eragiten duen arrazoietakoa bat dela, baina ez bakarria. Esaterako, familia zaurgarrien bizilekuak ere eragin nabarmena du eskola-segregazioan (Díez-Gutiérrez eta Palomo-Carmeño, 2023; Ferrer eta Gortazar, 2021). Hori dela eta, hezkuntza-sistemaren publikotasunak ez luke bere horretan segregazioarekin amaitzea bermatuko.

Titulartasunaren gaiari helduz, interesgarria da titulartasun pribatuko ikastetxeek zergatik segregatzen duten aztertzea, hortik etor baitaiteke epe motzean gure hezkuntza-sistemak behar duen aldaketa. Karsten-ek (2010) bi faktore nagusi identifikatzen ditu: ikastetxea hautatzeko politika eta ikastetxe pribatuen onarpen politika. Honenbestez, pragmatikoki segregazioari aurre egiteko eta hezkuntza-sistemari buruko eztabaidan aurrera pausoak emateko, ikastetxea

hautatzeko politika eta ikastetxe pribatuen onarpen politika aldatzeko zer egin behar den pentsatu beharko litzateke.

Aurreproiektuak bi bide proposatzen ditu noranzko horretan. Batetik, Euskal Eskola Zerbitzuaren baitan, ezaugarri komun batzuk betetzen dituzten ikastetxeak guztiz finantzatzeko ditu, horien titulartasunari erreparatu gabe. Horrela, itunpeko ikastetxe batzuetatik eskatzen den kuotak ezabatu ahal izateko baldintza beteko litzateke. Bestetik, udal-kontseiluen bidez, zaurgarritasun egoeran dauden familien haurrak ikastetxe guztien artean banatuko dira. Beraz, errealitatea zein den eta aurreproiektuak zer proposatzen duen ikusirik, ezaugarri komun horiek zeintzuk izan behar duten erabaki beharko litzake eta, horrez gain, horiek betetzen direla ziurtatzeko moduak aztertu beharko lirateke.

Amaitzeko, ezin da aipatu gabe utzi, eztabaida trabatu izanak ez diela eztabaidagai izan diren objektuei soilik eragiten. Itzalpean gelditu diren beste gai gakoiei ere eragiten baitie. Hots, hasieran esan bezala, eztabaidatu diren gaiak landu ez direnek bezainbeste informazio ematen dute. Zentzu horretan, esanguratsua da nola zokoratuta geratu diren literaturan gaketzat hartzen diren lidergoa eta ebaluazioa, besteak beste.

5. Etorkizunerako planteatzen den norabidea

Hezkuntza-sistemaren gaineko eztabaida lege aurreproiektutik haratago doan eztabaida da. Are gehiago, eztabaida honek Euskal Autonomia Erkidegoko muga administratiiboak hausten ditu, eta nola ez, euskal prentsan jasota geratu dena baina askozaz ere zabalagoa da. Hain zuzen ere, zabaltasun horri erantzutea da gure asmoa hemendik aurrera. Hori dela eta, euskal gizartean sortu den hezkuntza-eztabaida kritikoki aztertzen jarraitu nahi dugu, iturri gehiagotatik informazioa jaso, eta oraingoan izan duguna baina begirada zabalagoa eta sakonagoa hartuz. Izan ere, lan hau aurkezteko denbora mugek galarazi egin digute beste iturri batzuk aztertzea, besteak beste, legebiltzarrean egindako ia 100 agerraldiak, hezkuntza-eragileek argitaratutako txostenak, sare sozialak, eta noski, bestelako hedabideak.

6. Erreferentziak

- Apodaka, E., Basurto, A., Galarraga, A., eta Morales-i-gras, J. (2022). The governance of Basque language revitalisation in the Basque Autonomous Community: from confrontation toward collaboration. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2122479>
- Bolívar, A. (2019). Marco Español para la Dirección Escolar e Identidad Profesional: Contexto, Desarrollo e Implicaciones. *Education Policy Analysis Archives*, 27(114), 1-36. <https://doi.org/10.14507/epaa.27.4544>
- Brauckmann, S., eta Schwarz, A. (2014). Autonomous leadership and a centralised school system. *International Journal of Educational Management*, 28(7), 823-841. <https://doi.org/10.1108/IJEM-08-2013-0124>
- Bush, T., eta Glover, D. (2014). School leadership models: What do we know? *School Leadership and Management*, 34(5), 553-571. <https://doi.org/10.1080/13632434.2014.928680>
- Cenoz, J., eta Gorter, D. (2017). Minority languages and sustainable translanguaging: threat or opportunity?. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38(10), 901–912. <https://doi.org/10.1080/01434632.2017.1284855>
- Clarke, P. (2017). *Accountability in education: Meeting our commitments Making use of assessments for creating stronger education systems and improving teaching and learning*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259564>
- Díez-Gutiérrez, E.-J., eta Palomo-Carriño, E. (2023). Socioeconomic school segregation, equity and educational policies in Spain: A systematic literature review. *Journal for critical education policy studies*, 20(3), 81–122. <http://www.jceps.com/archives/13940>
- Europar Batzordea. (2017). *My Region, My Europe, Our Future: Seventh report on economic and social cohesion*. Office for Official Publications on the European Communities.

- <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/my-region-my-europe-our-future-7th-cohesion-report>
- Ferrer, Á., eta Gortazar, L. (2021). *Diversidad y libertad: Reducir la segregación escolar de elección de centro*. Save the Children.
- Kartsten, S. (2010). School segregation. In J. Martin & X. Prats-Monné (Arg.), *Equal opportunities? The labor market integration of the children of immigrants* (or. 193–209). OECD. https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/equal-opportunities_9789264086395-en#page1
- Leonet, O., Cenoz, J., eta Gorter, D. (2017). Challenging Minority Language Isolation: Translanguaging in a Trilingual School in the Basque Country. *Journal of Language, Identity & Education*, 16(4), 216–227. <https://doi.org/10.1080/15348458.2017.1328281>
- Leonet, O. (2019). Translanguaging-ikuspegia lehen hezkuntzako ikasgelan. Ba al du eraginik ikasleen euskara-mailan? *Tantak*, 31(1), 81-101. <https://doi.org/10.1387/tantak.20248>
- Nazio Batuak. (2015). *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. United Nations. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Osterkorn, P. K., eta Vetter, E. (2015). «Le Multilinguisme en Question? The case of minority language education in Brittany (France)». In C. Kramsch & U. Jessner (Arg.), *The multilingual challenge: Cross-disciplinary perspectives* (or. 115–139). Mouton de Gruyter.
- Papazoglou, A., eta Koutouzis, M (2019). Educational leadership roles for the development of learning organizations. Seeking scope in the Greek context. *International Journal of Leadership in Education*, 25(7), 1-13. <https://doi.org/10.1080/13603124.2019.1690950>
- Paris, D. (2012). Culturally Sustaining Pedagogy: A needed change in Stance, Terminology and Practice. *Educational Researcher*, 41 (3), 93-97. <https://doi.org/10.3102/0013189X12441244>
- Ritacco, M., eta Bolívar, A. (2018). School principals in Spain: an unstable identity. *IJELM*, 6(1), 18-39. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1166856.pdf>
- Spolsky, B. (2003). *Language Policy (Key Topics in Sociolinguistics)*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615245>
- Stufflebleam, D., eta Coryn, C. (2014). *Evaluation Theory, Models and Applications*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Tintoré, M., eta Gairín, J. (2022). Tres Décadas de Investigación sobre Liderazgo Educativo en España. Un Mapeo Sistemático. *REICE*, 20(3), 5-24. <https://doi.org/10.15366/reice2022.20.3.001>
- Vaillant, D. (2015). *Liderazgo escolar, evolución de políticas y prácticas y mejora de la calidad educativa*. UNESCO. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4047.3126>.
- Veerman, G., eta Denessen, E. (2021). Social cohesion in schools: A non-systematic review of its conceptualization and instruments. *Cogent Education*, 8(1), 1-14. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2021.1940633>

7. Eskerrak eta oharrak

Komunikazio honen egileak IkasGaraian ikerketa taldeko (A maila, IT 1637-22 Eusko Jaurlaritza, 2022) doktoregaiak dira.